

Schokland

Handboek burgerschap voor het mbo



TWEEDE
DRUK

MARJAN DORRESTEIJN | SANDER HEEBELS | JAN VERWIJLEN | ANNELIEN TIENSTRA
RON VISSER | MENNO BEEKHUIZEN | ANNE-MARIE BRUNEN | DAPHNE KIEVIT

uitgeverij
~deviant

2019 Tweede druk, eerste oplage

Met medewerking van: Malou Lemaire, Marlies Peeters, Anke Taube
Vormgeving en opmaak: Stefan Roelfsema; Jasper Hoekstra; PPMP Prepress, Wolvega, ppmp.nl
Tekening omslag: Mirjam Visser, mirjamvisser.nl
Tekeningen binnenwerk: Thomas Boerboom, thomasboerboom.nl; Aimée de Jongh, aimeedejongh.com; Jasper Onderdelinden; Ymke Pas, ymkes-infographics.nl; Stefan Roelfsema

Uitgeverij Deviant
Zuidsingel 13
3811 HA Amersfoort
t: 033-4650831
e: info@uitgeverij-deviant.nl
i: www.uitgeverij-deviant.nl

© 2019 Uitgeverij Deviant, Amersfoort

Het is niet toegestaan dit werk, of delen daarvan, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever te kopiëren. Onrechtmatig kopiëren is een vorm van diefstal.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van art. 16b en 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprerecht, Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp. Voor het overnemen van een of enkele gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers of andere compilatiewerken dient men zich tot de uitgever te wenden.

Ondanks alle inspanningen is het de uitgever misschien niet gelukt alle rechthebbenden te achterhalen. Als u denkt rechthebbende te zijn, neemt u dan contact op met de uitgever.



Uitgeverij Deviant drukt haar boeken in Nederland en op papier met het FSC-keurmerk.

ISBN 978-94-63261-821

Inhoudsopgave

Verantwoording van de methode

Woord aan de student

Kern van burgerschap

Introductiethema

Hoofdstuk 1 Vrijheid

Hoofdstuk 2 Rechten

Hoofdstuk 3 Regels en wetten

Sociaal-maatschappelijke dimensie

Thema 1 Cultuur en identiteit

Hoofdstuk 1 Cultuur

Hoofdstuk 2 Identiteit

Hoofdstuk 3 Gedrag

Thema 2 Multiculturele samenleving

Hoofdstuk 1 Immigratie

Hoofdstuk 2 Integratie

Hoofdstuk 3 Discriminatie en emancipatie

Thema 3 Veiligheid

Hoofdstuk 1 Veiligheid

Hoofdstuk 2 Criminaliteit

Hoofdstuk 3 Straffen

Thema 4 Media

Hoofdstuk 1 Communicatie en media

Hoofdstuk 2 Invloed van media

Hoofdstuk 3 Omgaan met media

Politiek-juridische dimensie

Thema 1 Democratie

Hoofdstuk 1 Politiek

Hoofdstuk 2 Democratie in Nederland

Hoofdstuk 3 Invloed op de politiek

Thema 2 Verkiezingen

Hoofdstuk 1 Politieke partijen

Hoofdstuk 2 Stemmen

Hoofdstuk 3 Na de verkiezingen

Thema 3 Bestuur van Nederland

Hoofdstuk 1 Regering

Hoofdstuk 2 Parlement

Hoofdstuk 3 Gemeente en provincie

4 **Thema 4 Rechtsstaat en rechtspraak** 135

6 Hoofdstuk 1 Rechtsstaat 136

Hoofdstuk 2 Rechtspraak 141

Hoofdstuk 3 Rechtszaken 146

9

10 Economische dimensie

13 **Thema 1 Werk** 153

16 Hoofdstuk 1 Werken 154

Hoofdstuk 2 Werk vinden 159

Hoofdstuk 3 Aan het werk 164

21

22 **Thema 2 Werk en de samenleving** 171

27 Hoofdstuk 1 Arbeidsmarkt 172

30 Hoofdstuk 2 Rechten van werknemers 177

Hoofdstuk 3 Verzorgingsstaat 184

35

36 **Thema 3 Kritisch consumeren** 191

41 Hoofdstuk 1 Omgaan met geld 192

46 Hoofdstuk 2 Consumeren 198

Hoofdstuk 3 Duurzaamheid 202

51

52 Vitaal burgerschap

57 **Thema 1 Leefstijl** 209

60 Hoofdstuk 1 Gezonde leefstijl 210

Hoofdstuk 2 Genotmiddelen 215

Hoofdstuk 3 Gezondheid 221

65

72 **Thema 2 Relaties en seksualiteit** 227

77 Hoofdstuk 1 Relaties 228

Hoofdstuk 2 Seks 232

Hoofdstuk 3 Samenleven 238

83

84 Wereldburgerschap

87 **Thema 1 Nederland en de wereld** 243

92 Hoofdstuk 1 Globalisering 244

Hoofdstuk 2 Mondiale problemen 250

Hoofdstuk 3 Europese Unie 255

99

106 **Thema 2 Verschillen in de wereld** 261

111 Hoofdstuk 1 Arm en rijk 262

Hoofdstuk 2 Mensenrechten 267

Hoofdstuk 3 Wereldreligies 272

117

124 **Register** 281

131 **Bronvermelding afbeeldingen** 286

Verantwoording van de methode

Schokland is een methode burgerschap voor niveau 2, 3 en 4 van het mbo. De methode daagt studenten uit om kritisch naar de wereld om zich heen te kijken en actief mee te doen in de samenleving.

Burgerschap in het mbo

In het Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB staan de eisen beschreven waaraan mbo-opleidingen moeten voldoen op het gebied van burgerschap. Er zijn vier dimensies uitgewerkt die, ongeacht het niveau van de opleiding, in het onderwijsprogramma aan bod moeten komen:

- de politiek-juridische dimensie
- de economische dimensie
- de sociaal-maatschappelijke dimensie
- de dimensie vitaal burgerschap

Het burgerschapsonderwijs moet bovendien aansluiten bij het niveau van de doelgroep en uitnodigen tot:

- oriëntatie en onderzoek
- meningsvorming en actie
- reflectie en verantwoording

Daarnaast wordt van onderwijsinstellingen verwacht dat het burgerschapsonderwijs bijdraagt aan de ontwikkeling van **kritische denkvaardigheden** van studenten.

Voor onderwijsinstellingen geldt een **resultaatverplichting**: ze moeten resultaten kunnen tonen op het gebied van burgerschap. Voor studenten geldt een **inspanningsverplichting**: zij moeten hun inspanning voor het vak burgerschap kunnen aantonen, bijvoorbeeld met een portfolio.

Opzet van de methode

De methode *Schokland* bestaat uit een handboek, een werkboek voor niveau 2, een werkboek voor niveau 3 en 4 en een digitaal oefen- en toetsprogramma, *Schokland Online*.

Het handboek

Het handboek biedt theorie over de vier dimensies van het vak burgerschap en over wereldburgerschap. Het handboek begint met een introductiedeel: Kern van burgerschap. Het handboek bestaat dus uit zes delen:

Kern van burgerschap

Sociaal-maatschappelijke dimensie

Politiek-juridische dimensie

Economische dimensie

Vitaal burgerschap

Wereldburgerschap

Kern van burgerschap bestaat uit één introductiethema. Hierin worden verschillende kernbegrippen van het vak burgerschap uitgelegd. Daarom kan dit deel het beste als eerste worden behandeld. De overige delen kunnen in een eigen volgorde worden aangeboden. Elk van deze delen bestaat uit een of meerdere thema's, die ook in een eigen volgorde behandeld kunnen worden.

Elk thema bestaat uit drie hoofdstukken. Daarvan staat de volgorde wel vast. Aan het begin van elk hoofdstuk staan de leerdoelen van dat hoofdstuk en aan het einde staat een begrippenlijst. De belangrijke begrippen staan vetgedrukt in de tekst. Bij elk thema is een samenvatting beschikbaar, die u op Studiemeter kunt downloaden.

In het handboek staan voorbeeldkaders en verdiepingskaders:



In een **voorbeeldkader** is een voorbeeld bij de theorie uitgewerkt.



In een **verdiepingskader** wordt extra, verdiepende theorie aangeboden. Deze theorie is bedoeld voor studenten op niveau 4 (en eventueel niveau 3), en wordt niet bevroegd in het werkboek en de toetsen voor niveau 2.

De werkboeken

De werkboeken bieden vragen en opdrachten bij de theorie en de bronnen uit het handboek. Elk thema begint met theorievragen en verwerkingsopdrachten en eindigt met een zelftest. Elk deel eindigt met een reeks portfolio-opdrachten waarmee de student het deel kan afronden. De beoordelingsformulieren bij de portfolio-opdrachten kunt u op Studiemeter downloaden.

Schokland Online

Schokland Online biedt oefeningen en toetsen bij de stof uit het handboek. Voor gebruikers van *Schokland Online* is ook de *Nieuwsrubriek* beschikbaar. De *Nieuwsrubriek* bestaat uit:

- een wekelijkse nieuwstest met vragen over actuele gebeurtenissen;
- een wekelijkse poll over een onderwerp uit de actualiteit;
- nieuwslessen over onderwerpen die langere tijd in het nieuws zijn.

Toetsen en extra materiaal

Naast de portfolio-opdrachten in de werkboeken en de toetsen van *Schokland Online* biedt *Schokland* bij elk thema een thematoets en bij de vier dimensies van het vak burgerschap en het deel wereldburgerschap een dimensietoets. Deze toetsen kunt u downloaden op Studiemeter.

Daarnaast is op Studiemeter het volgende materiaal beschikbaar voor docenten:

- een docentenhandleiding
- begrippenlijsten en een samenvatting bij elk thema
- een PowerPointpresentatie bij elk thema
- uitlegvideo's ter ondersteuning van ingewikkelde onderwerpen uit het handboek
- een antwoordmodel bij de werkboeken

Via servicedesk@studiemeter.nl kunt u een gratis docentenaccount voor Studiemeter aanvragen.

Woord aan de student

Dit boek is een handboek voor het vak burgerschap. Tijdens het vak burgerschap leer je kritisch nadenken over de keuzes die je maakt en over de wereld om je heen.

Bij dit handboek hoort een werkboek. In het werkboek beantwoord je vragen en maak je opdrachten over de onderwerpen uit het handboek.

Het handboek bestaat uit zes delen, met elk een eigen kleur:

Kern van burgerschap

Sociaal-maatschappelijke dimensie

Politiek-juridische dimensie

Economische dimensie

Vitaal burgerschap

Wereldburgerschap

Elk deel bestaat uit een of meerdere thema's. Elk thema bestaat weer uit drie verschillende hoofdstukken. Aan het begin van elk hoofdstuk staan de leerdoelen van het hoofdstuk. Daaraan kun je zien wat je in dat hoofdstuk gaat leren.

In het handboek zijn belangrijke begrippen **vetgedrukt**. Deze begrippen moet je kennen. Aan het eind van elk hoofdstuk vind je een overzicht van deze begrippen.

In sommige hoofdstukken staan ook voorbeeldkaders of verdiepingskaders:



In een **voorbeeldkader** is een voorbeeld bij de theorie uitgewerkt.



In een **verdiepingskader** staat extra informatie bij de theorie. Je docent geeft aan of je deze informatie moet leren of niet.

Tot slot vind je op sommige plekken verwijzingen:



Een **verwijzing** geeft aan dat je op een andere plek in het handboek meer informatie over het onderwerp kunt vinden.

Succes!

KERN VAN BURGERSCHAP



**SOCIAAL-
MAATSCHAPPELIJKE
DIMENSIE**



Thema 2

Multiculturele samenleving

Inhoud

Hoofdstuk 1 Immigratie

- 1.1 Multiculturele samenleving
 - 1.2 Immigratie
 - 1.3 Immigratiebeleid
- Begrippenlijst

Hoofdstuk 2 Integratie

- 2.1 Cultuurverschillen
 - 2.2 Omgaan met cultuurverschillen
 - 2.3 Integreren in Nederland
- Begrippenlijst

Hoofdstuk 3 Discriminatie en emancipatie

- 3.1 Discriminatie
 - 3.2 Vooroordelen en stereotypen
 - 3.3 Emancipatie
- Begrippenlijst



Hoofdstuk 1 Immigratie

In dit hoofdstuk leer je:

- wat Nederland tot een multiculturele samenleving maakt;
- wat immigratie inhoudt;
- wanneer immigranten in Nederland mogen blijven.

1.1 Multiculturele samenleving

In Nederland leven mensen uit verschillende culturen en van verschillende afkomst samen. Zo wonen er in Nederland mensen met een Nederlandse afkomst, maar ook mensen met een Marokkaanse, Antilliaanse of Indonesische afkomst. Je noemt de Nederlandse samenleving daarom een **multiculturele samenleving**. Multi betekent namelijk 'veel' en multicultureel betekent dus 'veel culturen'.



















Nederland is een multiculturele samenleving.

1.2 Immigratie

Nederland is een multiculturele samenleving geworden doordat mensen uit andere landen naar Nederland zijn verhuisd. In Nederland leven bijvoorbeeld veel mensen van Turkse komaf, omdat in de jaren zestig en zeventig veel Turken naar Nederland zijn verhuisd. In een ander land komen wonen noem je **immigratie**. De mensen die in een ander land komen wonen noem je **immigrant**.

Bevolkingsgroepen in Nederland

Overzicht van de acht grootste bevolkingsgroepen van buitenlandse afkomst. Hierin is ook de tweede generatie meegerekend: mensen die in Nederland zijn geboren, maar van wie één of beide ouders in het buitenland is geboren.

 Turkije	 404.459	 Suriname	 351.681
 Marokko	 396.539	 Polen	 173.050
 Indonesië	 361.594	 (voormalig) Nederlandse Antillen en Aruba	 151.098
 Duitsland	 354.136	 België	 118.728

Bron: CBS, 2018.



Allochtoon en autochtoon

Voor immigranten in Nederland wordt vaak de term 'allochtonen' gebruikt. Je bent allochtoon als je in Nederland woont maar in het buitenland bent geboren, maar ook als één van je ouders in het buitenland is geboren. Je kunt dus ook een allochtoon worden genoemd als je in Nederland bent geboren en opgegroeid. Als allebei je ouders in Nederland zijn geboren en jij hier zelf ook vandaan komt, dan ben je autochtoon.

De woorden allochtoon en autochtoon staan ter discussie, omdat deze termen volgens sommige mensen achterhaald zijn en voor verdeeldheid zorgen. Steeds meer kranten en tijdschriften gebruiken de woorden niet meer en ook door de Nederlandse overheid worden de woorden gemeden. In plaats daarvan wordt er steeds vaker voor gekozen om te spreken van personen met een Nederlandse of migratie-achtergrond.

Weg met allochtoon/autochtoon

DEEL DIT ARTIKEL

f LIKE TWEET

Geschreven door: **Jelger Woudstra**

01 november 2016

De woorden 'allochtoon' en 'autochtoon' worden voortaan minder door de overheid gebruikt. Twee grote overheidsinstellingen, de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid (WRR) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), hebben besloten die woorden niet meer te gebruiken.

Ze vinden de woorden te vaag en ze worden in sommige gevallen als kwetsend gezien. Sommige mensen hebben met name bij de term allochtoon een negatief beeld.

Verwarring

Over de precieze betekenis van het woord allochtoon was vaak verwarring. Wie in het woordenboek keek, las dat de term sloeg op mensen die 'van elders afkomstig' zijn.

Het CBS gebruikte weer een andere definitie, namelijk mensen met in ieder geval één buitenlandse ouder. In 2015 vielen ruim 3,6 miljoen Nederlanders onder die uitleg.

Bron: 7Days.

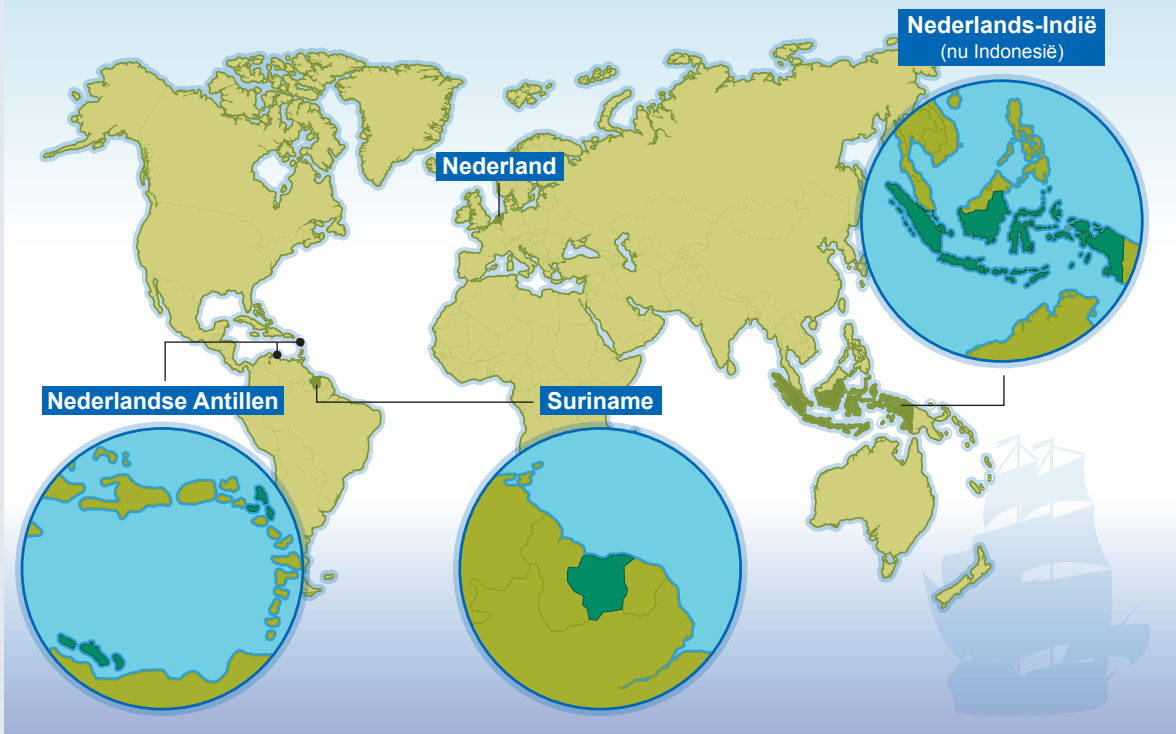
Mensen kunnen verschillende redenen hebben om te immigreren. Sommige mensen verhuizen naar Nederland omdat ze hier meer kans hebben op werk of omdat ze hier familie hebben. Zo zijn in de jaren zeventig van de vorige eeuw Marokkaanse mannen naar Nederland verhuisd om hier te werken. Later zijn hun vrouwen en kinderen ook naar Nederland verhuisd.



Het koloniale verleden

Dat Nederland een multiculturele samenleving is, komt onder andere door het koloniale verleden van Nederland. Vroeger had Nederland verschillende koloniën. Een kolonie is een gebied dat wordt bestuurd door een ander land. De belangrijkste Nederlandse koloniën waren Nederlands-Indië (het huidige Indonesië), Suriname en de Nederlandse Antillen.

Nederlandse koloniën



De bevolking van de Nederlandse koloniën werd door de Nederlanders onderdrukt en uitgebuit. Ze moesten werken voor de Nederlanders, bijvoorbeeld op koffieplantages en tabaksplantages. De lokale bevolking had weinig rechten en alle winst ging naar de Nederlandse eigenaren van de plantages. Lange tijd was er in de Nederlandse koloniën zelfs sprake van slavernij.

In de twintigste eeuw zijn de Nederlandse koloniën onafhankelijk geworden. Veel Nederlanders die in de koloniën woonden zijn toen teruggekeerd naar Nederland. Ook veel oorspronkelijke inwoners van de koloniën zijn toen naar Nederland verhuisd. Bijvoorbeeld omdat ze hier familie hadden wonen of omdat ze hier meer kans hadden op werk.

Vluchtelingen

Sommige mensen komen naar Nederland omdat het in hun thuisland onveilig is. Iemand die zijn land ontvlucht omdat het daar niet veilig is, noem je een **vluchteling**. In Nederland leven bijvoorbeeld vluchtelingen uit Syrië en Somalië. In deze landen is oorlog en hongersnood, waardoor het niet veilig is om daar te blijven.

Bijna alle landen op de wereld hebben samen afspraken gemaakt over vluchtelingen. Deze afspraken zijn vastgelegd in het Vluchtelingenverdrag, officieel het 'Verdrag betreffende de status van vluchtelingen'. In het **Vluchtelingenverdrag** staat dat mensen die in hun land vervolgd kunnen worden vanwege hun ras, godsdienst, nationaliteit, politieke mening of de sociale groep waartoe ze behoren, niet mogen worden teruggestuurd naar hun land.



Op pagina 252-253 worden de onderwerpen oorlog en vluchtelingen behandeld in het kader van mondiale problemen.



Pushfactoren en pullfactoren

De redenen die mensen hebben om naar een ander land te gaan, kun je onderverdelen in pushfactoren en pullfactoren. Pushfactoren zijn redenen om het land waar je woont te verlaten. Oorlog, hongersnood en werkloosheid zijn voorbeelden van pushfactoren. Pullfactoren zijn redenen om je in een bepaald land te willen vestigen. Voorbeelden van pullfactoren zijn veiligheid in een land, uitzicht op werk en goede gezondheidszorg.



Syrische vluchtelingen arriveren per boot in Turkije (2015). Voor veel van hen is oorlog de belangrijkste pushfactor.

1.3 Immigratiebeleid

De Nederlandse overheid heeft regels gemaakt die bepalen in welke gevallen immigranten in Nederland mogen blijven. Dit noem je het **immigratiebeleid**. Zo is bepaald dat mensen met de Nederlandse nationaliteit in Nederland mogen blijven. Net als mensen met een nationaliteit van een ander land in de Europese Unie (EU). Mensen uit bijvoorbeeld Duitsland, Spanje of Polen mogen, als ze dat willen, dus naar Nederland verhuizen. Maar mensen van buiten de EU mogen alleen blijven als ze een verblijfsvergunning hebben. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen een reguliere verblijfsvergunning en een verblijfsvergunning op basis van asiel.

Reguliere verblijfsvergunning

Iemand kan een reguliere verblijfsvergunning aanvragen als hij bijvoorbeeld bij een Nederlandse partner wil wonen of in Nederland wil werken. Om een reguliere verblijfsvergunning te krijgen, moet hij aantonen dat hij een baan heeft in Nederland of genoeg geld heeft om in Nederland te leven. Ook mag hij geen crimineel verleden hebben. Iemand uit Australië die een baan heeft gevonden bij een Nederlands bedrijf, kan dus een reguliere verblijfsvergunning krijgen.

Asiel

Iemand kan ook een verblijfsvergunning krijgen op basis van asiel. Hij moet dan **asiel aanvragen**. Dat betekent dat je vraagt of je in dat land mag blijven en of het land jou wil beschermen. Iemand die asiel aanvraagt, noem je een **asielzoeker**.

Om asiel te kunnen krijgen moet een asielzoeker aan één van de volgende twee eisen voldoen:

- Hij kan in zijn thuisland worden vervolgd vanwege zijn ras, godsdienst, nationaliteit, politieke overtuiging of de sociale groep waartoe hij behoort (bijvoorbeeld zijn seksuele geaardheid). Hij is dan vluchteling volgens het Vluchtelingenverdrag.
- Hij loopt in zijn thuisland gevaar, bijvoorbeeld omdat hij kan worden gemarteld of omdat er oorlog is.

Als iemand geen verblijfsvergunning krijgt, moet hij het land verlaten. Als hij toch in Nederland blijft, is hij hier illegaal. Als iemand wel een verblijfsvergunning krijgt, mag hij voorlopig in Nederland blijven. Na verloop van tijd wordt beoordeeld of hij recht heeft op een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd.

Asielzoekerscentra

Asielzoekers wonen in een asielzoekerscentrum (azc) totdat er is besloten of ze in Nederland mogen blijven. In een azc krijgen asielzoekers bepaalde basisvoorzieningen, zoals onderdak, een wasruimte, leefgeld en toegang tot gezondheidszorg. Zolang een asielzoeker in een azc woont en nog geen verblijfsvergunning heeft, mag hij niet in Nederland werken.

Begrippenlijst

Asiel aanvragen	Bij aankomst in een land vragen of je in dat land mag blijven en of het land jou wil beschermen.
Asielzoeker	Iemand die asiel aanvraagt.
Immigrant	Iemand die in een ander land gaat wonen.
Immigratie	In een ander land komen wonen.
Immigratiebeleid	De regels die bepalen in welke gevallen immigranten in Nederland mogen blijven.
Multiculturele samenleving	Een samenleving die bestaat uit mensen uit verschillende culturen.
Vluchteling	Iemand die zijn land ontvlucht, omdat het daar niet veilig is.
Vluchtelingenverdrag	Een verdrag waarin staat dat vluchtelingen die in hun land vervolgd kunnen worden, niet mogen worden teruggestuurd.

Hoofdstuk 2 Integratie

In dit hoofdstuk leer je:

- wat tolerantie is;
- wat het verschil is tussen segregatie, assimilatie en integratie;
- wat integreren in Nederland inhoudt.

2.1 Cultuurverschillen

In een multiculturele samenleving leven mensen uit allerlei culturen samen. Mensen uit die culturen kunnen verschillende normen, waarden en gewoonten hebben. Het kan lastig zijn om met deze verschillen om te gaan. Als de normen, waarden of gewoonten van groepen in de samenleving heel verschillend zijn, begrijpen mensen elkaar namelijk soms minder goed.

Wetten en regels in een samenleving zijn vaak gebaseerd op de normen en waarden van de dominante cultuur. Mensen uit andere culturen delen deze normen en waarden niet altijd. Daardoor kunnen ze moeite hebben met bepaalde wetten en regels.

Ritueel slachten

In de discussie over de rituele slacht is sprake van een botsing tussen een Nederlandse wet en een norm die in verschillende culturen geldt. De Nederlandse wet verplicht het om dieren te verdoven voordat ze worden geslacht. Maar in het joodse en islamitische geloof is het de norm om dieren te slachten zonder ze te verdoven. Op basis van de godsdienstvrijheid wordt er op de wet een uitzondering gemaakt voor de joodse en islamitische slacht.

Over deze uitzondering is veel discussie. Tegenstanders van ritueel slachten zeggen dat er tegenwoordig veel diervriendelijkere methodes zijn om dieren te slachten, zoals slachten met een verdoving. Zij willen dat het verboden wordt om een dier onverdoofd te slachten. Voorstanders vinden dat zo'n verbod ingaat tegen de godsdienstvrijheid.



Een koosjere slagerij, waar alleen vlees wordt verkocht dat aan de joodse voorschriften voldoet.

Tolerantie

In Nederland leven mensen met verschillende achtergronden met elkaar samen. Om goed te kunnen samenleven, is het belangrijk dat je het accepteert als mensen anders zijn of anders denken dan jij. Dit noem je **tolerantie**. Een voorbeeld van tolerantie is dat een vrouw die geen hoofddoek draagt accepteert dat een andere vrouw wel een hoofddoek draagt en andersom.

Tolerantie betekent niet dat iedereen alles van elkaar hoeft te accepteren. Als iemand iets zegt of doet dat in strijd is met de regels die in een land gelden, hoef je dat niet te accepteren. Iemand hoeft het dus niet te accepteren als hij wordt uitgescholden vanwege zijn seksuele geaardheid. Dat is namelijk in strijd met het discriminatieverbod.

2.2 Omgaan met cultuurverschillen

In een samenleving kan op verschillende manieren worden omgegaan met cultuurverschillen. Voorbeelden hiervan zijn segregatie, assimilatie en integratie.

Segregatie

Er is sprake van **segregatie** als verschillende culturen gescheiden van elkaar leven. Mensen hebben dan vrijwel alleen contact met mensen uit hun eigen cultuur en niet met andere culturen. Elke cultuur heeft bijvoorbeeld eigen winkels en scholen.

Witte en zwarte scholen

Een voorbeeld van segregatie in Nederland is het ontstaan van 'witte' en 'zwarte' scholen in grote steden.

Op witte scholen zitten voornamelijk autochtone kinderen. Op zwarte scholen zitten vooral allochtone kinderen. Doordat allochtone en autochtone kinderen naar verschillende scholen gaan, komen ze nauwelijks met elkaar in contact.



In 2015 hielden twee 'zwarte' Amsterdamse basisscholen een actie om meer witte kinderen aan te trekken.

Assimilatie

Assimilatie betekent dat mensen uit een bepaalde cultuur zich zo volledig mogelijk aanpassen aan de dominante cultuur. Bij assimilatie leren immigranten de gebruiken uit hun land van herkomst af en nemen ze de gebruiken van hun nieuwe land over.

Indische Nederlanders

Lange tijd was Indonesië een Nederlandse kolonie. Vanaf het moment dat Indonesië zich in 1945 onafhankelijk verklaarde, vertrokken veel Indonesiërs naar Nederland. Veel van hen hadden een Nederlandse afkomst. Anderen waren Indische Nederlanders: mensen met zowel Indonesische als Nederlandse (voor)ouders.

De manier waarop Indische Nederlanders zich in Nederland hebben aangepast, wordt door veel mensen als assimilatie gezien.

„Je hoort weinig over Indische Nederlanders omdat er nauwelijks problemen zijn geweest. Er waren geen onderwijsachterstanden. En beroepsmatig en cultureel waren ze onopvallend. Ze bouwden geen moskeeën, maar gingen op in de Nederlandse kerken.”

- Socioloog Roy Melger

Bron: Trouw, 2 januari 2010.

Integratie

Er is sprake van **integratie** als verschillende culturen kenmerken van elkaar overnemen. Bij integratie leren mensen uit verschillende culturen elkaar kennen en nemen ze elkaars gewoonten over. Een voorbeeld van integratie is een schoolklas waarin naast Nederlandse feesten, zoals Sinterklaas, ook feesten uit andere culturen, zoals het Suikerfeest en Diwali, worden gevierd.



Integratie betekent onder andere dat mensen uit verschillende culturen met elkaar naar school gaan.

2.3 Integreren in Nederland

In Nederland is integratie de meest voorkomende manier om met cultuurverschillen om te gaan. Er wordt van mensen verwacht dat ze zich aan elkaar aanpassen. De Nederlandse overheid probeert de integratie van bevolkingsgroepen te stimuleren, bijvoorbeeld door te zorgen voor gemengde wijken. In zo'n wijk leven mensen uit verschillende culturen met elkaar samen en gaan kinderen uit verschillende culturen naar dezelfde school.

De Nederlandse overheid probeert ervoor te zorgen dat immigranten die naar Nederland komen integreren in de Nederlandse samenleving. Met **integreeren** wordt bedoeld dat deze mensen zich aanpassen aan de Nederlandse cultuur, zonder dat ze hun eigen gewoonten hoeven af te leren. Om in de samenleving mee te kunnen doen, moeten immigranten de Nederlandse taal leren, de Nederlandse cultuur leren kennen en zich aan de Nederlandse wetten en regels houden. Maar ze kunnen wel volgens de regels van hun eigen geloof leven en hun eigen feesten vieren.

Inburgering

De Nederlandse overheid wil dat immigranten meedoen in de Nederlandse samenleving. Daarvoor moeten ze de Nederlandse taal leren spreken en weten hoe bepaalde dingen, zoals werk zoeken en naar de dokter gaan, zijn geregeld in Nederland. Dit wordt **inburgering** genoemd.

Inburgering is bedoeld om de integratie van verschillende bevolkingsgroepen mogelijk te maken. Als mensen dezelfde taal spreken, samen werken of samen naar school gaan, komen ze namelijk makkelijker met elkaar in contact.



Home > Onderwerpen > Nieuw in Nederland > Vraag en antwoord >



Moet ik als nieuwkomer inburgeren?

Als u van buiten de EU langdurig in Nederland komt wonen, moet u inburgeren. Met andere woorden: u moet de taal leren spreken en de Nederlandse samenleving leren kennen. Daarom moet u een inburgeringsexamen of een staatsexamen Nederlands doen.

Inburgeringsplicht en inburgeringsexamen

De inburgeringsplicht stimuleert u actief mee te doen in de samenleving. Ook is het de bedoeling dat u zo snel mogelijk economisch zelfstandig wordt.

Om in te burgeren kunt u eerst een cursus volgen, maar dat is niet verplicht. Daarna moet u een inburgeringsexamen doen.

In Nederland is het verplicht om inburgeringsexamen te doen. Bron: Rijksoverheid, 2018.

Begrippenlijst

Assimilatie	Een vorm van samenleven waarbij mensen uit een bepaalde cultuur zich zo volledig mogelijk aanpassen aan de dominante cultuur.
Inburgering	Het proces waarbij immigranten hun nieuwe land leren kennen en mee kunnen doen in de samenleving.
Integratie	Een vorm van samenleven waarbij mensen uit verschillende culturen met elkaar samenleven en kenmerken van elkaars cultuur overnemen.
Integreren	Je aanpassen aan een samenleving zonder je eigen gewoonten te hoeven afleren.
Segregatie	Een vorm van samenleven waarbij mensen uit verschillende culturen gescheiden van elkaar leven.
Tolerantie	Het accepteren als mensen anders zijn of anders denken dan jij.

**POLITIEK-
JURIDISCHE
DIMENSIE**



Thema 1 Democratie

Inhoud

Hoofdstuk 1 Politiek

- 1.1 Politiek
 - 1.2 Democratie
 - 1.3 Dictatuur
- Begrippenlijst

Hoofdstuk 2 Democratie in Nederland

- 2.1 Directe en indirecte democratie
 - 2.2 Volksvertegenwoordigers
 - 2.3 Parlementaire democratie
- Begrippenlijst

Hoofdstuk 3 Invloed op de politiek

- 3.1 Agendavorming
 - 3.2 Actievoeren
 - 3.3 Pressiegroepen
 - 3.4 Politiek en media
- Begrippenlijst



Hoofdstuk 1 Politiek

In dit hoofdstuk leer je:

- wat politiek is;
- wat een democratie is;
- wat een dictatuur is.

1.1 Politiek

Stel dat er veel files zijn tussen twee steden. Moet de snelweg dan worden verbreed of moet er een nieuwe spoorverbinding worden aangelegd? In elk land of gebied moeten dit soort keuzes worden gemaakt. Het maken van zulke keuzes, noem je **politiek**. Iemand die politieke keuzes maakt, noem je een **politicus**. Voorbeelden van politici zijn ministers en burgemeesters.

Bij het maken van keuzes hebben politici te maken met verschillende meningen en belangen uit de samenleving. Jongeren willen misschien meer uitgaansgelegenheden in hun woonplaats, terwijl jonge gezinnen vaak geen overlast willen van cafés en discotheken. Politici moeten bij hun keuzes rekening houden met die verschillende meningen en belangen.

1.2 Democratie

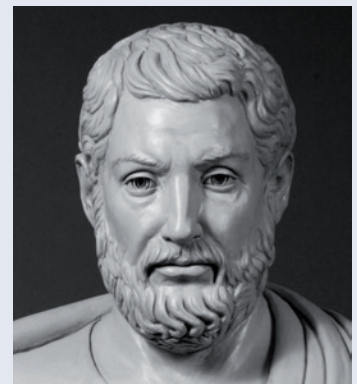
In Nederland kun je meebeslissen over politieke keuzes. Nederland is namelijk een democratie. Een **democratie** is een bestuursvorm waarbij alle burgers mogen meebeslissen en invloed kunnen uitoefenen op het bestuur van het land.



De Atheense democratie

Eén van de eerste democratieën was de Atheense democratie, in het oude Griekenland. Rond 510 v. Chr. kregen burgers in Athene directe invloed in de politiek. Burgers mochten bijvoorbeeld stemmen en meedoen aan debatten. Dit gold echter alleen voor vrije mannen en niet voor slaven en vrouwen.

Het woord 'democratie' komt van de Griekse woorden 'dèmos' en 'krátos'. Dèmos betekent volk en krátos betekent heerschappij. Democratie betekent dus letterlijk 'volksheerschappij': het volk heeft de macht.



Clisthenes, de Griekse staatsman die wordt gezien als de grondlegger van de Atheense democratie.

Inspraak

In een democratie hebben burgers **inspraak** in de politiek. Dat betekent dat burgers mogen meepraten en hun mening mogen geven over kwesties in de samenleving. Politici vragen soms zelf om de mening van burgers, bijvoorbeeld door een bijeenkomst over een probleem of plan te organiseren. Maar je kunt als burger ook op eigen initiatief inspraak hebben. Bijvoorbeeld door te reageren op plannen van jouw gemeente, of door zelf een voorstel in te dienen.



Inspraak in Breda: de gemeente vroeg buurtbewoners in 2017 om mee te denken over de herinrichting van een plein.

De meerderheid beslist

In een democratie worden beslissingen genomen door te stemmen. Als iemand een voorstel doet, wordt daarover gestemd. Alle stemmen tellen daarbij even zwaar mee. Alleen als er een meerderheid van de stemmers voor het voorstel is, wordt het voorstel aangenomen. De meerderheid beslist dus.

NU.nl > Algemeen > Binnenland



Grote meerderheid Tweede Kamer stemt definitief in met Klimaatwet

20 december 2018 15:16



De Tweede Kamer heeft ingestemd met de Klimaatwet. Het initiatief van GroenLinks, PvdA, ChristenUnie, D66, VVD, CDA, SP en 50PLUS kreeg een meerderheid van 112 zetels, 27 Kamerleden stemden tegen.

In een democratie beslist de meerderheid. Bron: NU.nl.

1.3 Dictatuur

In sommige landen hebben burgers vrijwel niets in te brengen in de politiek. Zo'n land noem je een dictatuur. Een **dictatuur** is een bestuursvorm waarbij één persoon of een kleine groep mensen alle macht in handen heeft. Degene die in een dictatuur de macht in handen heeft, noem je een **dictator**.

Kenmerken van een dictatuur

In een dictatuur neemt de dictator of een kleine groep machthebbers alle politieke beslissingen. Daar wordt niet over gestemd. Er worden ook beslissingen genomen waar de meerderheid van de mensen het niet mee eens is.

In een dictatuur hebben burgers geen inspraak en worden tegenstanders van de dictator vaak onderdrukt. Ook is er geen vrijheid van meningsuiting. Je mag bijvoorbeeld niet zeggen dat je het oneens bent met de dictator. Als je je toch kritisch uitlaat over de machthebbers kun je worden opgepakt en opgesloten.



Op pagina 269-270 lees je meer over mensenrechten in een dictatuur.



Aristocratie en theocratie

Naast democratie en dictatuur zijn er nog andere manieren om een land te besturen. Voorbeelden daarvan zijn aristocratie en theocratie.

Aristocratie

In een aristocratie is de macht in handen van een elite, een bevoorrechte groep mensen. Dit kunnen bijvoorbeeld de mensen zijn met het meeste geld, mensen van adellijke komaf of mensen met de hoogste opleiding. In de negentiende eeuw was Nederland een aristocratie, omdat alleen rijke mannen mochten stemmen.

Theocratie

In een theocratie is een godheid de hoogste macht. Religieuze leiders hebben veel te zeggen in een theocratie, omdat zij de godheid vertegenwoordigen. Het huidige Iran wordt vaak een theocratie genoemd. In Iran is de islam de officiële staatsgodsdienst en is de hoogste leider van het land een geestelijke: de Ayatollah.



Ali Hosseini Khamenei,
de Ayatollah van Iran.

Begrippenlijst

Democratie	Een bestuursvorm waarbij alle burgers mogen meebeslissen en iedereen invloed kan hebben op het bestuur van het land.
Dictator	De persoon die de macht heeft in een dictatuur.
Dictatuur	Een bestuursvorm waarbij één persoon of een kleine groep mensen alle macht in handen heeft.
Inspraak	Mee mogen praten en je mening mogen geven over kwesties in de samenleving.
Politicus	Een persoon die politieke keuzes maakt.
Politiek	Het maken van keuzes over een land of gebied.

Hoofdstuk 2 Democratie in Nederland

In dit hoofdstuk leer je:

- wat het verschil is tussen een directe en een indirecte democratie;
- waarvoor je in Nederland volksvertegenwoordigers kiest;
- wat een parlementaire democratie is.

2.1 Directe en indirecte democratie

Er zijn twee vormen van democratie: directe democratie en indirecte democratie.

Directe democratie

Bij **directe democratie** nemen burgers zelf politieke beslissingen. Bijvoorbeeld door te stemmen over een politieke keuze. Het voorleggen van een plan aan de bevolking noem je een **referendum**. Er kan bijvoorbeeld een referendum worden gehouden over een wetsvoorstel. De bevolking stemt dan voor of tegen het wetsvoorstel. Als de meerderheid voor stemt, wordt de wet aangenomen. Als de meerderheid tegen stemt, wordt de wet niet aangenomen.

Nieuws
Regio
Sport
Show
Video
🔍
Abonneren | 👤



Zwitsers in referendum tegen Winterspelen 2026

De Zwitserse bevolking heeft zich in een referendum uitgesproken tegen steun voor het evenement dat in Sion plaats zou moeten vinden.

ANP 10-06-18, 15:00

f
🐦
✉

In Zwitserland worden er regelmatig referenda gehouden. Bron (bewerkt): AD.nl.

Indirecte democratie

Bij **indirecte democratie** maken niet burgers, maar volksvertegenwoordigers politieke keuzes. Een **volksvertegenwoordiger** is iemand die beslissingen neemt namens de bevolking van het land. Burgers hebben indirect invloed op de politiek, omdat zij de volksvertegenwoordigers kiezen. Tijdens verkiezingen stemmen burgers over wie hen mag vertegenwoordigen in de politiek.

Indirecte democratie



kiest



stemt



Bevolking

De bevolking kiest volksvertegenwoordigers.

Volksvertegenwoordiging

De volksvertegenwoordigers stemmen over besluiten.

Politiek besluit

Een politiek besluit wordt genomen als een meerderheid van de volksvertegenwoordigers het daarmee eens is.

Democratie in Nederland

Het nemen van beslissingen is in een indirecte democratie eenvoudiger dan in een directe democratie. Alleen de volksvertegenwoordigers hoeven namelijk te stemmen en niet alle burgers. Daarom heeft Nederland, net als vrijwel alle democratische landen, een indirecte democratie. Soms wordt in Nederland wel een referendum gehouden, op initiatief van de overheid of van burgers zelf. Als dat gebeurt, gaat het meestal over een lokale kwestie, bijvoorbeeld over de aanleg van een winkelcentrum.



Raadgevend en raadplegend referendum

De afgelopen jaren zijn er in Nederland verschillende referenda gehouden over nationale of internationale besluiten. Tussen 2015 en 2018 kon dit op initiatief van burgers. Burgers mochten dan stemmen over een wet die was aangenomen. Dit noem je een raadgevend referendum: burgers gaven advies (raad) aan de regering over de wet. De regering hoefde dat advies echter niet op te volgen.

In 2018 is het raadgevend referendum afgeschaft. Nu kan er alleen nog een referendum worden gehouden op initiatief van de overheid. Bijvoorbeeld als de regering wil peilen hoe de bevolking over een plan denkt. Je noemt dit daarom een raadplegend referendum.

2.2 Volksvertegenwoordigers

In Nederland kies je volksvertegenwoordigers die namens jou beslissingen nemen. Je hebt dus invloed op de politiek door te stemmen tijdens de verkiezingen. Er worden verkiezingen gehouden voor de gemeentes, de provincies en voor het hele land.

Gemeenteraad

De **gemeenteraad** bestaat uit volksvertegenwoordigers van een gemeente. De volksvertegenwoordigers zijn gekozen door de inwoners van die gemeente.

De gemeenteraad neemt politieke beslissingen in de gemeente. Bijvoorbeeld of een gebied moet worden ingericht als woonwijk of als industrieterrein. De leden van de gemeenteraad beslissen hierover door te stemmen. Via de gemeenteraad hebben burgers dus invloed op de gemeentepolitiek.



Stemming in de gemeenteraad van Utrecht over hervormingen in de zorg.

Provinciale Staten

De **Provinciale Staten** bestaan uit volksvertegenwoordigers van een provincie. Er is bijvoorbeeld een Provinciale Staten van Zuid-Holland. De volksvertegenwoordigers zijn gekozen door de inwoners van die provincie.

De Provinciale Staten nemen politieke beslissingen in de provincie. Bijvoorbeeld of er een nieuw natuurgebied of een nieuwe weg moet komen tussen twee steden. Ze beslissen hierover door te stemmen. Via de Provinciale Staten hebben burgers dus invloed op de politiek in de provincie.



Op pagina 131-134 lees je meer over het bestuur van gemeentes en provincies.

[NU.nl](#) > [Algemeen](#) > [Binnenland](#)

Provinciale Staten Noord-Brabant stemmen in met windmolens langs A16

28 september 2018 18:57



De Provinciale Staten nemen politieke beslissingen in de provincie. Bron: NU.nl.

Parlement

In het parlement zitten de volksvertegenwoordigers van het land. Het **parlement** van Nederland bestaat uit de Eerste Kamer en de Tweede Kamer.

De **Eerste Kamer** heeft 75 leden. De Eerste Kamerleden worden gekozen door de leden van de Provinciale Staten. De leden van de Eerste Kamer worden dus niet direct, maar indirect gekozen door de inwoners van Nederland.

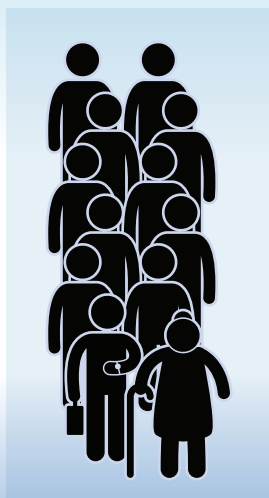
De **Tweede Kamer** heeft 150 leden. De Tweede Kamerleden worden direct gekozen door de bevolking van Nederland. Dit gebeurt tijdens de landelijke verkiezingen.

De Eerste Kamer en de Tweede Kamer nemen politieke beslissingen over landelijke problemen en kwesties. Of de belastingen op alcohol en sigaretten worden verhoogd bijvoorbeeld, of dat er extra geld moet worden uitgegeven aan het opleiden van politieagenten. De Kamerleden beslissen hierover door te stemmen.

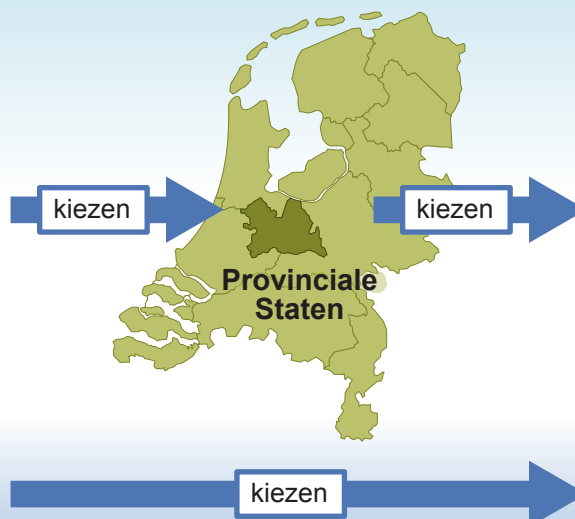


Op pagina 126-130 lees je meer over de taken en rechten van het parlement.

Het Nederlands parlement



Nederlanders



Eerste Kamer



Tweede Kamer

2.3 Parlementaire democratie

In Nederland neemt het parlement de belangrijkste beslissingen. Burgers hebben invloed op deze beslissingen door direct en indirect de leden van het parlement te kiezen. Je noemt Nederland daarom een parlementaire democratie. Een **parlementaire democratie** is een vorm van indirecte democratie waarbij burgers via volksvertegenwoordigers in het parlement invloed hebben op belangrijke politieke kwesties.



Democratie in de VS

De Verenigde Staten zijn geen parlementaire democratie, maar hebben een presidentieel systeem. In de Verenigde Staten neemt de president de belangrijkste beslissingen. Zo is de president verantwoordelijk voor het buitenlandse beleid en is hij opperbevelhebber van het leger. De president van de Verenigde Staten wordt direct gekozen door het volk. Dit gebeurt tijdens presidentsverkiezingen die elke vier jaar worden gehouden.

De Amerikaanse president heeft veel macht. Veel meer dan de minister-president in Nederland. De president kan bijvoorbeeld een veto uitspreken over een wetsvoorstel. Hij verbiedt dan dat de wet wordt aangenomen.



Het Witte Huis is de ambtswoning van de president van de Verenigde Staten.

Begrippenlijst

Directe democratie	Een vorm van democratie waarbij burgers zelf politieke beslissingen nemen.
Eerste Kamer	De 75 volksvertegenwoordigers van het land, die worden gekozen door de leden van de Provinciale Staten.
Gemeenteraad	De volksvertegenwoordigers van een gemeente.
Indirecte democratie	Een vorm van democratie waarbij burgers via de verkiezingen invloed hebben op politieke kwesties.
Parlement	De volksvertegenwoordigers van het land; de Eerste Kamer en Tweede Kamer samen.
Parlementaire democratie	Een vorm van indirecte democratie waarbij burgers via volksvertegenwoordigers in het parlement invloed hebben op belangrijke politieke kwesties.
Provinciale Staten	De volksvertegenwoordigers van een provincie.
Referendum	Het voorleggen van een politieke keuze aan de bevolking.
Tweede Kamer	De 150 volksvertegenwoordigers van het land, die worden gekozen door de bevolking van Nederland.
Volksvertegenwoordiger	Een persoon die wordt gekozen tijdens de verkiezingen en beslissingen neemt namens de bevolking.